List 23. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 9. junija 1869.

Gospodarske stvari.

Nova mašinica za robkati koruzo.

Kmetijska družba v Lincu je družbi kmetijski kranjski poslala mašinico, ki se v roko vzame, okoli sterža zasuče in ž njo hitro in lahko ruži (robka) koruza ali turšica.

Ta mašinica, ki jo je iznajdel Filip Schobesberger, posestnik in poštar v Wallern-u v zgornji Avstriji in je za-njo cesarski patent za Avstrijo in Ogersko dobil,*) je prava igračica in vendar človek s samo roko v eni uri 1 vagán ali 2 mernika koruze obrobka prav čisto in celo. Mašinica se odprta položí v dlan ene roke, in ko se z drugo rokó položí en konec turšičnega sterža v njo, se zapre mašinica, in ko se okoli sterža krepko zasuče, je že tudi polovica sterža orobkana. Zraven tega, da se s to mašinico tako hitro in čisto koruza robka, je pa tudi prav po ceni; veljá le 60 krajc.; se vé da brez vožnine.

Družba kmetijska v Lincu jo na vso moč priporoča vsem gospodarjem, ki pridelujejo turšico, in res je taka, da kdor jo vidi, se mu brž prikupi.

Kdor je tedaj želí kupiti, naj se obrne do imenovanega znajdenika v Walleru, ali pa do pisarnice družbe kmetijske v Ljubljani, kteri se zraven 60 krajc. povrnejo tudi majhni stroški vožnine.

*) Zato se ta mašinica ne sme ponarejati; kdor bi to storil, se kaznuje za 25 do 1000 gold.

O kmetijski obrtniji.

Spisal Rihard Dolenec.

(Dalje.)

Pemska in moravska dežela ste tedaj tretja dežela, v kteri kmetijsko obrtnijo nahajamo, in sicer v tacem okrožji in s tacim vspehom, da je vredna velike častí in občne posneme. Socijalizem je Čehe tako povzdignil, da so v resnici to, o čemur narodno-ekonomični pregovor pravi, „da le omikana ljudstva razumejo socijalizem čislati a ga tudi gojiti“. Čehe imamo toraj posnemati, in ako to storimo, smemo si v svesti biti, da nastopi blagostanje tudi pri nas.

Iz mnogo duševnih zavodov in naprav hočem omeniti le kmetijske šole, kterih imajo dozdaj 2 viši in mnogo nižih, in vse so si brez državne podpore oskrbeli. To pa ni edino; navesti bi se dalo še mnogo druzih, sploh znanih naprav, ktere pa v kmetijstvo ne spadajo. Kmetijsko-obrtnih fabrik so si veliko napravili; njihovi ustanovniki so skoro sami manjši posestniki. Tako, na primer, stojí v Prostejovu čisto nova sladovna (Malzfabrik), ktero so bližnji kmetovalci na delnice (akcije) sezidali; prvotno premoženje znaša 10.000 gold. V to fabriko vsak ustanovnik svoj ječmen oddaja; plačilo mu je gotovo in dobro, konec leta dobí pa še na svoje delnice spadajoči dobiček cele fabrike.

Preziraje druge fabrike omenim le še sladkornico v Kromeřižu, ktero so tudi kmetovalci na delnice sezidali, in sicer s privatnim premoženjem od 300.000 gold., to je, 1000 delnic (akcij) po 300 gold. Teh in vseh druzih fabrik, bodi-si v rokah posamesnih kmetovalcev ali pa v rokah celih društev, dobra osnova pa je ta, da kmetovalci in posebno manjši kmetje svoje pridelke dobro in gotovo prodajó, brez vsacega mešetarja ali posrednika, kteri kmetu dobiček le znižuje. Drugo dobro je pa to, da dobiček fabrike ne pride v tuje roke ali še celó iz dežele. Razun ustanovnikov pa tudi vsak drug svoje pridelke lahko v fabriko prodá, samo da se tudi najmanjšim kmetovalcem pomaga, kteri ne morejo ustanovniki biti.

Ako se že v teh deželah, ktere narava gotovo bolj obdaruje nego našo, toliko za socijalno povzdigo kmetijske obrtnosti storí; koliko bolj bi treba bilo nam, da bi enako njim postopali?

Marsikdo trdi, da mnozih nadlog, ki tarejo kmetijstvo, so železnice krive, češ, kar so železnice, je vse minulo. — Na prvi pogled se kaj tacega res dozdeva. Ako se pa reč bolj na tanko pretehta, vidi se, da ni tako. Krive mnozih nadlog niso železnice, ampak krivi so prebivalci dežele sami, kteri si različna svoja gospodarstva po zahtevah današnjega časa prestrojili niso, ampak vse pustili pri starem kopitu. Da se toraj nadlogam v okom pride, treba je se današnjim zahtevam primerno vêsti, to je, treba je skrbeti, da se razvije kupčijstvo po deželi, ktero gotovo ne bode manj blagostanja izbudilo, kakor si ga eni v nekdanji cestni vožnji sanjajo, pri kteri je vpeljava tuje robe vedno veča bila nego izpeljava domače v vnanje dežele.

Da pri današnjih okoliščinah kmetijska kupčija cvesti ne more, to je gotovo, kajti prvič niso pridelki naši v toliki obilnosti, da bi se mogli z druzimi deželami meriti; tega pa je razcepljenost kriva. Drugič se pridelki, kar se dobrote tiče, ne morejo meriti s pridelki druzih dežel; tako, na primer, naše žito ne z banaškim. Evropejska tanjka volna se ni v stanu meriti z avstralsko; zatega del se v deželah, kjer je reja merinoških in druzih žlahnih ovác še pred malo leti cvela, dandanes vedno bolj opušča.

To so druge dežele že spoznale in se vrnile na drugo pot; to je, vrnile so se do kmetijske obrtnije, dobro spoznavši, da ta dosti enake snovi potrebuje, s ktero v kratkem času kupčija nastane, če tudi le v eni sami snovi, vendar več dobička donaša kakor na več kosov razcepljena. S tem pa ni rečeno, da bi mo-

rala ravno cela dežela eno in isto pridelovati, kajti to že zavoljo podnebja ni lahko mogoče; saj vsakemu početju se mora pravo mesto odločiti in tù krepko podpirati. Posebno je naloga kmetijskih družeb, da od poljedelskega ministerstva potrebne podpore zahtevajo. Prepričan sem, da bode sl. ministerstvo tudi rado kar mogoče pomagalo, ker nasprotno se skoro misliti ne dá potem, ko imamo že dosti lepih dokazov, da res djansko hoče podpirati povzdigo kmetijstva.

Prva reč je pa pravo zadeti. To je le potem mogoče, ako se vsak predmet za-se pretrese in vspeh, kolikor je pri obstoječih okoliščinah mogoče, zagotovi. V ta namen hočem nekoliko pisem o posamesnih razdelkih kmetijstva in v te spadajočih obrtnijah „Novicam“ izročiti, v prevdarek umnim kmetovalcem, posebno pa sl. kmetijski družbi.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvarí.

Ljudske šole,

kakošne naj bodo po postavi od 14. maja t. l.

Iz te postave naznanjamo bralcem le nektere glavne stvarí.

V vsaki ljudski šoli (§. 3.) se morajo podučevati vsaj ti-le nauki: verski nauk, jezik, računstvo, najpotrebnejše znanje iz naravoslovja, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na očetnjavo in njeno ustavo, pisanje, geometrično oblikoslovje, petje, telovadstvo. Dekleta se naj razen tega podučujejo tudi v ženskih delih na rokah in pa v gospodinjstvu. Kako obširno naj se ti predmeti obravnavajo, to je odvisno od tega, koliko učiteljev ima ktera šola. Ravno od tega je tudi odvisno, ali se podučevanje raztegne še na druge mimo tù imenovanih predmetov.

Učni črtež za ljudske šole in vse, kar je potrebno za notranji red šolski, določuje (§. 4.) minister za poduk, potem ko je zaslišal nasvete deželne šolske oblastnije.

Za poduk v verozakonu (§. 5.) skrbé in ga v prvi vrsti nadzirajo dotične cerkvene oblastnije. Verski učitelji, cerkvene oblastnije in verska občestva imajo biti pokorni šolskim postavam in temu, kar na njih podlagi zaukažejo šolske oblastnije. V krajih, kjer ni duhovnika, ki bi mogel redoma podučevati v veri, sme se v porazumljenji s cerkveno oblastnijo tirjati od učitelja, naj pomaga po zaukazih šolske oblastnije v veri podučevati otroke, ki so ž njim iste vere. Ko bi ktera cerkev ali ktero cerkveno občestvo ne hotelo skrbeti za verozakonsko podučevanje, naj deželna šolska oblast zaukaže, kar je potrebno, potem ko je vdeleženca zaslišala.

Učni jezik in o podučevanji v drugem deželnem jeziku odločuje (§. 6.) v postavnih mejah deželna šolska oblastnija, potem ko je zaslišala one, ki šolo izdržujejo (plačujejo).

Učni predmeti ljudske šole (§. 7.) naj se, kolikor je mogoče, tako razdelé na tista leta, ktera ima vsak otrok v šolo hoditi, da je vsako leto za-se posebna stopinja v podučevanji.

Ktere učne knjige in berila se smejo rabiti, to določuje (§. 8.) minister poduka, potem ko je zaslišal deželno šolsko oblastnijo. Med dopuščenimi knjigami in berili izbira okrajno šolsko nadzorstvo, potem ko je zaslišalo okrajno učiteljsko konferencijo.

Učni črtež (§. 9) določuje, koliko ur se ima v raznih letnih razredih javnih ljudskih šol na teden podučevati. V šolah poleg fabrik se mora najmanj 12 ur na teden podučevati, in se imajo te ure kolikor mogoče enakomerno razdeliti na posamesne dni v teden. Učne ure se smejo začeti ob 7. uri zjutraj in morajo nehati najkasneje ob 6. uri zvečer. Opoldne se ne sme podučevati.

Število učiteljev vsake šole (§. 11) naj bo odvisno od števila učencev. Ako je bilo tri leta zaporedoma v šoli povprek 80 učencev, mora se skrbeti še za druzega učitelja, in ako se to število povekša do 160, tudi še za tretjega in v tem razmeru se naj število učiteljev še dalje pomnožuje.

Učiteljice dekliških šol (§. 15. morajo navadoma podučevati tudi v ženskih delih na rokah in v gospodinjstvu, za kar naj se napravi poseben šolski razred. Kjer je dekliška šola izročena moškim učiteljem, mora se za podučevanje v ženskih delih in v gospodinjstvu najeti posebna učiteljica. Kjer ni samostalnih dekliških šol, morajo se za dekleta šoli dorasla napraviti posebne delavske šole, ki naj bodo z ljudsko šolo v zvezi ali pa od nje ločene.

Nad ljudsko šolo stojé meščanske šole, ki jih dozdaj v našem cesarstvu ni bilo. Meščanski šoli je namen onim, ki ne obiskujejo gimnazije ali realke, skrbeti za višo omiko kakor je more dati ljudska šola. Učni predmeti teh šol so: verski nauk, jeziko- in pismoslovje, zemljepisje in zgodovina s posebnim obzirom na očetnjavo in njeno ustavo, prirodopisje, naravoslovje, aritmetika, geometrija, knjigovodstvo, risanje s prosto roko, geometrično risanje, lepopisje, petje in telovadstvo; za dekleta: ženska dela na rokah in gospodinjstvo. Na nenemških meščanskih šolah naj se daje učencem tudi prilika, da se morejo naučiti nemškega jezika.

Prepuščeno je onim, ki za šolo plačujejo, da si smejo splošno ljudsko šolo vrediti tako, da bo mogla zadostovati ob enem tudi nalogam meščanske šole. V tem primerljeji mora imeti šola osem razredov.

Vendar se smejo ustanovljati tudi samostalne trirazredne meščanske šole, ktere se prijemajo petega razreda ljudske šole.

Stariši ali njih namestniki ne smejo puščati svojih otrok ali odgojencev brez poduka, ki je zapovedan za javne ljudske šole.

Dolžnost v šolo hoditi (§. 21.) se začne po dokončanem šestem in traja do končanega štirnajstega leta. Iz šole pa smejo učenci še le takrat izostajati, če najpotrebnejše znajo, kar je za ljudske šole zapovedano: brati, pisati, računiti.

Po dokončanem šolskem letu sme okrajno šolsko nadzorništvo iz važnih razlogov iz šole izpustiti učence, ki sicer še niso 14 let stari, ki pa v prvem prihodnjem polletji postanejo toliko stari in ki so se predmetov ljudske šole do dobrega naučili.

Dolžnosti javno šolo obiskovati so začasno ali za zmerom oproščeni: dečki, ki obiskujejo ktero višo šolo, tudi otroci, ki imajo kako dušno ali teško telesno napako, ki je nasprotna šolskemu namenu in šolskemu obiskovanju, in tudi oni, ki se podučujejo domá ali v kakem zasobnem zavodu.

Slovensko slovstvo.

* *Pesmi.* Zložil Josip Cimperman. V Ljubljani natisnil in založil J. Blaznik.

Bralci „Novic“ in druzih slovenskih časnikov poznajo gosp. Cimpermana po marsikteri cvetki, ki jo je posadil v vrtec slovenske poezije. Kdor mladega pesnika pozná, vé, da ga ni gnal pesniški napuh v izdajo pričujoče zbirke; napotila ga je le živa ljubezen do domovine, da jej daruje, kar more — šopek milih pesmic,

ki jih je zložil že več let na bolniško posteljo privezani mladeneč. Iz tega stališča naj se presoja to delce, ktero je posvečeno gospodu dr. Etb. Costi in je v prav lični obliki v Blaznikovi tiskarnici prišlo na svetlo. Bukvarnica Klerova v Ljubljani prodaja to knjižico po 40 kr. — Naj v priporočilo iz mnozih pesmic bralcem damo eno za poskušnjo:

Domovini.

Draga mati domovina,
Slušaj prošnjo svoj'ga sina,
Ki pred tabo zdaj solzí!
Prosim te za svoj'ga brata,
Ki mu dôba tvoja zlata
Ni odprla še očí.

Le za tuje ima hvalo,
Tebe, draga, čisla malo,
Nima za-te kaj solzá.
Ljuba mati, al' pustila
Boš ga, in mu ne zdramila
Samo enkrat še srcá?

Sej naročje tvoje milo
Ga je skrbno odgojilo,
Bilo tvoje za-nj srcé.
Torej smem se še nadjati,
Da mi ljubljena ti mati
Boš obrisala solzé.

* *C. Julija Cezara spomini na gališke vojske* (C. Julii Caesaris-Commentarii de bello Gallico) so prestavljeni po slovenski. — Za potrebniše stvarí so pridete dotične opombe.

Ako bi jih hotela založiti kaka tiskarna ali kdo drugi, dobijo se z ugodnimi pogoji.

P. Ladislav.

Vrtec lepoznanski.

Prijateljci.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

I.

Blizo ondi, kjer si ob počasno tekoči reki Kolpi prijazno desnici podajata Beli Kranjec in Hrvat, brata po rodu, leží obširno in sloveče posestvo N—*. Grajščina tega posestva stojí na prijetnem brežulku, od dveh straní jo obdaja temni log; na dve straní pa ima krasen razgled daleč tje proti zapadu in severu. Log se razprostira proti jugu in izhodu, ter končava se v jugu nad neko strmino, pod ktero se širi dolga mična dolina. Sred te doline teče potočec. Bistra njegova vodica žuborí v hitrem teku med tolstimi travniki in rodovitnimi njivami, ter bliščí tù in tam kakor sreberni pas med starimi, gosto obraščenimi vrbami, kterih koreninam že gotovo na sto in stoletja prilija s svojo bistro vodico. Neštevilni vinogradi zaljšajo oba vrhova te razprostrte doline, ktere izhodna stran je lastnina grajščine N—*ske, zapadna pa je delež kmetov bližnjih vasí. Vsak vinograd ima svoj lastni hram (vinski klet); videti so ta mala poslopja iz daljave ko venec, ki je potegnjen po obedveh vrhovih ravnokar opisane doline.

Ob času naše pripovedke bila je grajščina N—*ska v najemu. Vlastnik njen živel je zunaj domovine, prepustivši oskrbovanje velikega gospodarstva najemniku. Drugi so tedaj domá trdo delali, vlastnik pa je trosil denar — krvavi trud in znoj svojih podložnih in takrat še služnih kmetov — v ptuji zemlji.

Vilnevič bil je priimek N—*skega najemnika. Prišel je bil v mladostnih letih za ključarja na grajščino, a obnašal se je tako pravično in pošteno, tako umno in varčno, da je poslednjič postal najemnik celega obširnega posestva. Vilnevič je bil oženjen ter oče edinega otroka, deklice, Ljuboslave po imenu, ktero je odgojeval s posebno očetovsko ljubeznijo in skrbijo. Z največo pozornostjo je skrbel za njen telesni razvitek. Da bi okrepil in včvrstil njeno zdravje, jo je že v mladostnih letih večkrat dal kopati v hladnem potoku; učil jo tudi raznih telovadnih gibčnosti in pospenjanja, ter izuril jo tako, da naj se zlasti naše mlade bralke ne čudijo, če jim povemo, da je deklica znala kaj dobro plavati in da ni z lepo bilo tako visocega hrasta v grajskih gozdih, na kterega bi ne bila brez posebnega truda splezala. Vsled tega pa se je tudi prekrasno razvijala Ljuboslavina lepota; — kakor mladoletna rožica rdečila so se njena ličca, veliko črno okó pa je sijalo v radostnem pogledu. Poleg skrbí za telesni razvitek pa oče nikakor tudi ni zanemarjal dušne odličnosti in odgojitve svojega ljubega deteta, in že ko deklica 13letna umela je modro presojevati, vsako reč bistro razumeti in naglo zvršiti. Ni čuda toraj, da je bil oče ves zaljubljen v svojo edino hčerko; — videti je bilo, da samo za-njo živí. Ta ljubezen očetova pa ni spačila blagočutne deklice; veliko več je čedalje bolj in bolj zasajevala v njeno mladinsko srce ljubezen in spoštovanje do Boga, starišev in do vsega človeštva.

Bilo je ob času najboljšega razvitka Ljuboslavine mladjanske duše, ko jo oče nekega dne pelje seboj v vinograd. Bil je jesensk, dolgočasen in mračen dan tiste deževne dôbe, ki jo imenujemo predhodnico zimskega časa. Vinograd je ležal na višinah nam že znane doline, in blizo tam mimo peljala je ozka pot doli v nižavo. Oče se je mudil v hramu pri polnih vinskih posódah, pregledovaje, je li vse v redu — Ljuboslava pa je šetala ob hramu sèm ter tjè. Tihi dež prične zdaj rosljati iz gostih oblakov, ter kropiti osuhlo trtino listje. Deklici je bilo tiho žuborenje dežja nekako povoljno; vmaknivša se znotraj hramovega kapú pregleduje sèm in tjè zibljoče se oblake. — Megle so ležale s pričetka nad dolino, in samo šum hruščečega potoka, kterega so bili nalivi preteklih dni iztirali iz svoje ozke struge, udarjal je na njeno uhó. Zdajci pa zapiha oster veter, razžene temne megle in pred očmí Ljuboslave pokaže se hipoma cela dolga dolina. Videti je mogla zdaj deklica v ravnino doline, ter silni potok, ki se je bil strahovito narastel iz sicer tako pohlevne vodice. Zibanje oblakov, žuborenje dežja in odpadanje suhega listja od žalostno zapuščenih trt, zraven pa hrušeči valovi potoka, — vse to je nekako zanimivalo živo vmišljijo njeno. V razne misli vtopljena stala je Ljuboslava ko prava slika sanjajoče gorske Vile.

Al zdajci zdrami Ljuboslavo iz njenih tihih misli neko šumenje v sosednem nogradu. Ozre se krog sebe in ugleda ondi neko tujo žensko, ktera je nesla v levem naročji malo dete; z desno roko se je opirala na leskovico, na glavi pa je imela malo culico. Tujka, ki Ljuboslave ni zapazila, stopala je nekako omahljivo po ozkem kolovozu, in spustila se čez grič v dolino. „Kaj neki išče zdaj ta ženska le-tù po pustih vinogradih?“ — reče Ljuboslava sama sebi ter stopi zdaj izpod streša, da bi videla, kam hoče prav za prav tuja ženska, ki je bila napravljena precej zeló po gospôsko.

Žena, prišedša v dno doline, začne zdajci željno gledati, kje bi môgla tje čez prek derečega in naraslega potoka.

„Aha, ona bi rada čez prišla; al kako če sirota pri tako silni vodi, ki se po dolini razliva“ — reče Ljuboslava sama sebi ter opazuje en čas žensko, ki je zastonj iskala ugodnega mesta, da bi zamogla prestopiti potok. Zdaj ugleda Ljuboslava nekoliko više gori brvco, ktere dereči valovi še niso bili odnesli, toraj zakliče nad tujko, kazaje in mahaje jej ob enem z roko tje gori, kjer se brv nahaja. Žena jo je umela in se napotila proti naznanjenemu in pokazanemu kraju. — „Dobro, dobro“ — zavpije še Ljuboslava — „tam boste

lahko prišli prek potoka". — Kmalu pride ženska do brvce, počasi stopi na-njo, opiraje se varno na leskovico. Skrbipolna gleda Ljuboslava, kako revica polagoma korači čez dereči potok; ko pa prileze do srede — o joj! — opoteče se! — in hipoma pogoltnili so jo z detetom vred srditi valovi!

Ljuboslava omedli; al le za en trenutek; koj namreč se zopet zavé. Zagledaje ženskino obleko, ktero so bili valovi višknuli na površje, ne pomišljuje tudi za trenutek ne, ampak spustí se v jadernem teku čez strmi klanec k potoku. Utopljenko zopet so bili pogoltnili valovi, — nobenega sledú ni bilo o njej! Zdaj se pokaže nad valovi glavica otročičeva, kterega je mati v naročju nosila. Tega trenutka ne zamudí Ljuboslava, ročno plane sred potoka in zagrabi otročeta za krilce. Al preslaba je bila njena moč, da bi bila zmogla raztogotene valove; — divji potok spodbije tudi njej noge! Toda angelj Božji jo je očividno varoval. Pri popolni zavesti, otročiča z eno roko držé zgrabi srečno z drugo neko vrbovo vejo, krčovito se je poprime, ter presunljivo milo in na ves glas začne kričati: „Oče! — Oče! Na pomoč!"

Oče stopi ravno iz hrama. Slišavši klic ugleda ob enem tudi strašni prizor in silno smrtno nevarnost, v kteri se nahaja njegova prisrčno ljubljena edinica. Ko blisk plane v dolino — bil je res zadnji čas. Ljuboslavo so bile že zapustile močí, potonjevala je že; le njeni krasni dolgi lasje so še kazali očetu sled nesrečne hčerke.

Smrtna nevarnost dá človeku neznan pogum. Tudi oče Vilnevič ne zmeni se za dereči potok, ne za pogubljivo silo, ampak zapraší se v vodo in srečno izvleče Ljuboslavo na suho, ktera je k očetovemu nepopisljivemu začudenju držala omedleno dete v svoji roki. Komaj oče prispè na suho in odloží utopljenki, že ugleda drugo ženskino truplo, ki so ga togotni valovi vzdignili na površje potokovo. Tudi le-to hoče junaški mož rešiti, in res, srečno tudi njo izvleče in odnese na breg.

„Oče, oče, odpustite!" — prosi Ljuboslava, ko se je zopet zavedla; „hotela sem rešiti tej ženski življenje, ko sem jo videla pasti z otrokom v vodo; odpustite mi, da sem vam prizadjala tolik strah!" Oče sam svojim lastnim očem ni verjel, kaj se krog njega godi. Neustrašenost in brihtnost Ljuboslavina še le ga nekako predrami; vzajemno začneta potem vtopljeno žensko oživljati in brihtati, al vse je bilo zastonj; — angelj mirú za vselej jej je bil zatisnil očí. — Bolj srečno jima je šlo človekoljubno delo pri oživljanju otročička izpod rok, rešila sta detetu, mali plavooki deklici, ljubo življenje. (Dal. prih.)

Razne novice.

* Kmalu bode vsa Evropa magjarska! — Čujte, kako. Aleks. Fényes, dopisajoči član magjarske akademije, naštel je 1864. leta nič manj ko 6 milijonov in 292.100 Magjarov in to v kraljevini ogerski 5 milijonov in 314.200, v Erdelji 832.000, na Hrvaškem, v Slavoniji in Krajini 40.000, v Bukovini 15.000, na Dunaji (Beču) 50.000, v Rumuniji 40.000. Ako te številke resnica bile že 1864. leta, bode v kratkem vsa Evropa magjarska.

Dopisi.

Iz Maribora se piše „Danici" med drugim to-le: „Naj vam povém, kar se je tukaj nedavno zgodilo, in boste videli, da v resnici najgrši divjaštvo razsajati začenja. — Mariborska slovenska čitalnica si je napravila bila veselico v prijazni dolini pod Pohorjem v Hočki fari. Kakor v enacih priložnostih, se je tudi tukaj popevalo, napivalo in govorilo. Na večer, bilo je že temno, ko pridejo čitalničarji, mirno in veselo damo gredé, iz vasí na veliko cesto, poči pištola in iz obeh strani letí kamenje po gôstih, in kmalu prideró, kot živi razbojniki, nasprotne stranke hudobneži in začnó mahati po čitalničarjih, kterih ni bilo veliko, in si kaj tacega niso še misliti mogli, in so brez orožja, brez vse obrambe bili! Lažnjivka Mariboržanka pa vzame v svoje umazane predale dopis o tem, ki pravi, da so nekteri bolj olikani Hočjani svojo nevoljo nad slovenskimi prenapetneži s pretepom pokazali!!

Iz slov. bistriške okolice na Štajarskem — piše „Slov. Gosp." pošten slovensk kmet med drugim o nemškutarskem shodu 30. maja to-le: „Slišali druzega nismo, ko v čast klicati: „Hoch! hoch!" Čudno se mi je zdel ta klic; toraj vprašam soseda, kaj to pomeni? On mi razjasni, da „hoch" pomeni „visoko" ali „gor", — to je: „Nemci gori", „Slovenci pa doli!" Ne vem, ali mi je moj sosed resnico povedal, ali se je le šalil z menoj. To kričanje me je dolgočasilo, toraj odidem in se še le vrnem ob petih, na ktero uro je bil napovedan občni shod in h kteremu so vabili nas kmete, naj le vsi pridemo v prav obilnem številu. Pa to vabljenje je bilo brez vspeha; naši kmetje bodo obiskovali slovenski tabor, kterega si vsi želimo, med nasprotnike naše slovenščine pa jih ni bila volja se mešati. Kmečkih poslušalcev toraj pri shodu ni bilo čez 20, vseh menda ne dosti čez 400, med njimi tuji gostje, nekoliko domačih in kakih 100 hlapcev in dekel iz mesta. Štirje žandarji z bajoneti so stražili. Od govorov Vam nič ne morem povedati, ker so bili večidel nemški. Le en gospod, pozvedel sem, da nek cesarsk uradnik iz Celja govoril je slovensko in razkladal ljudém, da se ne sme in ne more napravljati nova slovenska kronovina. Zakaj da ne? ni dokazal. H koncu stavil je to-le čudno vprašanje: Ali hočete Štajarci ostati, ali hočete Kranjci biti? Po tem vprašanji so vpili Nemci: „Ne, ne, Štajarci hočemo ostati!" Čudil sem se temu bedastemu vprašanju, kajti dozdaj še res nisem vedel, da se stvar okoli tega suče, ali bi se mi za naprej Kranjci imenovali ali Štajarci. Ker je ta možicelj slabo podučen, toraj mu povem, da se na naših slovenskih taborih vprašanje tako-le stavi: „Ali hočete vsi Slovenci, Štajarci in Kranjci, Korošci in Primorci, zedinjeni biti v eno slovensko kronovino?" Nikogar na Kranjskem še niso nikoli vprašali: „ali hočete Kranjci ostati, ali Štajarci postati?" — Iz tega se pač vidi, da poštenja pri tacih ljudéh nikjer ni, le zvijača je vse!

Iz doljnega Štajarskega. — V opravkih po Trbovljah potovaje sem pri gosp. Janezu Cajhen-u prenočil, kar mi pokaže delo svojega uma in lastnih rok, namreč orglje z dvema spremembama brez meha. Prav zeló so me zanimivale te orglje, ko je na-nje igral, pa tudi njegov sin Nace, še le komaj 13 let star, tako, da bi ta fantič kakemu učitelju za orglarja dobro služil. Bl. W-r.

Od savinske doline pri Celji 6. rož. B. W. — 17. dan u. m. se je mnogo od sladkega vinca nasrkanih fantalinov sprlo tako, da je velikega posestnika Janeza Ribiča, po domače Ocvirka, 24 let stari sin z nožem pod pazduho bil sunjen v pljuča tako, da je 27. dne u. m. žalostno smrt storil. Slišimo, da tudi v braslovški fari se je 27. dne u. m. enaka nesreča pripetila. Vzemite si mladenči to žalostno prigodbo v resno svarilo in pomislite, da se taka nesreča lahko zgodí vsacemu, ki se v prepir in boj spušča!

Iz Trsta 3. junija. — V nedeljo 6. dne t. m. ima biti v rojanski čitalnici glavni zbor, v kterem se ima

ustanoviti društvo delavcev v Trstu. Knjižica z naslovom: „Potreba delavcev društva za Slovence v Trstu“, spisal Vekoslav Raič, temeljito dokazuje, kako živo potrebno je tako društvo v Trstu. Sestavljen je osnovalni odbor tako-le: Starosta je g. Cegnar France, tajnik g. Raič Vekoslav; odborniki: gg. Persolja Štef., Vrbic Jože, Gradišar Ivan, Kobal France, Bole Jože, Čudvot Matija.

Iz Gorice — piše „Domov.“ — da „Kmetijski prijatel“, ki ga bo izdajala kmetijska družba, ne bode služil samo namenom kmetijske družbe, temuč bo priobčeval tudi skušnje in podučbe tukajšnjega poskuševališča za svílstvo. Vrednik bo gosp. Ant. Goljevšček, učitelj (v ital. razr.) na tukajšnji c. k. normalki; izhajal bode 2krat na mesec tiste dni, kakor italijanski „Atti e Memorie“; udje kmetijske družbe ga bodo dobivali po tisti ceni, kakor „Atti e M.“ (torej za 90 soldov), drugi naročniki bodo plačevali 2 gold. na leto. Gosp. prof. Klodič prevzame vodstvo tega lista.

Iz Loža 30. maja. — Naj vam drage „Novice“ povem, kaj je bilo krivo, da se je le malo oseb iz okolice naše vdeležilo tabora na Kalcu in v Vižmarjih. Dva človeka sta pri nas, ktera sta tagblatovske vere, in ta dva sta kmetom legala, češ, da vsak, kdor gré na tabor, mora najmanj 5 gold. plačati; zraven se pa še kakih 10 gold. potroši, da vsi tisti, kteri tabore obiskujejo, bodo morali veče davke plačevati itd. Ta dva lažnika in nasprotnika narodnih pravic, najprej babe spravita na svojo prismojeno stran, potem si mislita: bodo že tudi mladenči potegnili za njimi. In res so se jima na limanice vsedli lahkoverni ljudje. Al če tudi nekoliko kasneje sprevidijo našinci, kaj jim po postavi gré, vendar ne obupamo, da bodo spregledali vsi, saj je resnica luč, ktera razsvetli temne kote.

Iz Železnikov 3. junija. — Že večkrat smo slišali tožiti možake, ki iz gorenskih krajev hodijo na Dolensko in Hrvaško po vino in po drugih kupčijah, kako neprijetno jim je na železničnih postajah zlasti v Brežicah in Jaski, ako morejo jesenski ali zimski čas pozno zvečer, ko se z železnico pripeljejo, daljno in dolgočasno pot od postaje do Brežic ali Jaske v temi in blati pretolči. Mislil bi človek, da bi se pri zidanju železnic vendar moralo gledati na vso mogočo zložnost ljudstva in krajev, za ktere se one napravljajo; al, žalibog, da ni temu vselej tako. Enako Brežicam in Jaski se misli postreči bojè nek tudi Škofjeloki in ž njo vred občinstvu naše Selske in Poljanske doline, akoravno štejejo ti kraji izvzemši še sosedni Primorski dolini: Cerkljansko in Tominsko nad 26.000 duš! — Namesti da bi se namreč nove gorenske železne ceste kolodvor Škofjeloški, kteri je namenjen za ravno imenovane naše kraje, postavil v neposredno bližavo Škofjeloke — najbolje ondi, kjer stojijo „Štemarji“, al vsaj koj zad za njimi pod Kamnitnikom, — odmaknil bi se po najnovejši in zadnji meri daleč vèn blizo sv. Duha, v Virmaše! Odkritosrčno ali, kakor naš Gorenec dobro pravi, „na vsa usta moremo povedati“ pred vsem svetom, da če se Škofjeloški kolodvor res postavi v Virmaše, je našim obširnim krajem s tem malo drugače vstreženo, kakor da bi ga celó ne bilo. Kdor bo hotel potovati iz Škofjeloke ali sploh iz naših krajev v Kranj, bo s potjo do kolodvora prišel že tako blizo Kranja, da v Virmašah ne bo prašal ne za železnico ne za kolodvor, ampak, kakor do tje, tudi raji še naprej tako šel. Zeló enako bo tudi s popotvanjem proti Ljubljani. Predno bo človek prišel od Škofjeloke v stranske Virmaše, bo skoraj že blizo na pol poti do Medvod, in od Medvod do Ljubljane že tudi ni take silne daljave, zlasti za take, ki bodo od dalj z vozom do ondot prišli. Prav zeló obžalujemo, ako bo ravnateljstvo Rudolfove železnice škofjeloško obrtnijsko orodje — v obrtnijskem oziru gotovo med prvimi naše dežele! — tako zanemarilo; škodovalo bo sebi najbolj, zraven pa občinstvu krvavo malo vstreglo. To je dvojna velika škoda, ki se nikakor opravičiti ne dá. Škofjaloka ima dosti pripravnih magazinov za železnino, lesovje, platno, baker, škrlí, sadje in druge pridelke cele okolice; v Virmašah pa bi se mogla ta poslopja še le vse na novo zidati, zidati pa „na veter“, in brž ko ne čisto zastonj; zakaj povedal sem že prav pošteno razmere, ki so med Škofjoloko in Virmašami v oziru odročnosti. — Pa tudi še druge okoliščine so. Od Virmaš do Kranja bi mogla prestriči železnica najlepša polja; ako bi se pa potegnila od Škofjeloke prek Crengroba, bi šla bolj čez puste pašnike in bila bi družba Rudolfove železnice gledé zemljiščinega odškodovanja za malo več daljo prav gotovo odškodovana. — Omenimo naj pa še tù tudi to, da je ravno te dni vpraševal neki zeló premožen in podvzeten gospod, ali bi se ne dala morebiti napraviti od Škofjeloke do Železnikov železnica, ki jo vozijo konji. Naprosil si je v ta namen tudi dotičnih razjasnil. Selska dolina bi taki železnici stavila tako malo zaprek in ovir, da gotovo niso prenapete misli, da bi se taka železnica utegnila sčasoma res napraviti. Ozir na to bi se pa moral imeti po vsej pravici že zdaj pri zidanju gorenske železnice; pa pokaže se zraven koj tudi velika nerodnost, če bi bil kolodvor tako daleč odmaknjen od Škofjeloke vèn v Virmaše. Predrznemo se tedaj prositi javno slavnega rojaka našega gosp. dr. Tomana in sl. ljubljansko kupčijsko in obrtnijsko zbornico, kterima dvema se imamo posebno za ustanovljenje gorenske železnice zahvaliti, naj stojita s svojim tehtnim uplivom naši okolici v tej zadevi po vsi moči na strani; mislimo tudi, da se ne motimo, da postavljamo zaup naš na pravi in trdni temelj. *) — Z Bogom.

Jos. Levičnik.

Iz Ljubljane. *(Deželni odbor)* je v predzadnji svoji seji z ozirom na žalostne dogodbe v okolici ljubljanski enoglasno sklenil, razposlati sledeči razglas:

Županom na Kranjskem!

„Že v preteklih letih se je prigodilo, da so sèm ter tjè na kmetih napadli ljubljanske meščane. Taka obžalovanja vredna prigodba se je pripetila tudi 23. maja t. l. v okolici ljubljanski. — Gledé na take silovitosti si deželni odbor spoznava za svojo sveto dolžnost opomniti županijske predstojnike, da jih veže občinska postava skrbeti za javni mir, za varnost osebe in lastnine. Toraj mora vsak župan na vso moč prizadevati si, da izvé vse, kar bi utegnilo kaliti javni mir, in temu v okom priti. Treba je, da svojim občanom pred oči postavi nasledke, ki izvirajo iz prestopkov ne le za pregrešnike, temveč za vso občino, da! za vso deželo.

Naj vsak pomisli, da hudodelnika zadene ostra kazen, — da zarad ječe zgubí prizadeta družina delavne močí in potem pride v veliko škodo, — da včasih cela soseska pride v mnoge stiske in zadrege, in da po taki razuzdanosti cela dežela in ves slovenski narod pred svetom zgubí svoje dobro imé.

Župani! položite na srce svojim soseščanom, da s silovitostjo, ktera na vsako stran toliko nesreče prizadetim na glavo nakoplje, se ne doseže nikjer in nikoli nobena pravica; tako tudi pravica slovenskega

*) Za gotovo nam je znano, da niti dr. Toman, niti kupčijska zbornica, niti deželni železnični odbor ne držijo križema rok o važnem tem vprašanji, po kterem se ima zdaj na škodo večine gorenske obrtnije zasukati pot železnici drugače, kakor je izprva odločeno bilo. Vred.

jezika ali kaka druga národna pravica ne. Veljava národnega jezika je zagotovljena po postavah; zato je vsakemu zoper krivico, ki bi se morebiti storila tej pravici, odprta postavna pot pritožbe. Kdor vas v življenji sploh zapeljuje postavno pot zapustiti, in vas šunta v silo kakoršnokoli, ta ni vaš prijatel; on je tudi sovražnik naroda našega.

Sploh samo po sebi zahteva omika vsacega naroda, da se vsakdo v vsem in povsod in tudi proti takim, ki niso domačini ali ki drugi jezik govoré, spodobno obnaša, in da posebno fantje se varujejo, da jih prevroča kri ne zapelje v nesrečo.

Župani! v tem smislu učite in opominjajte svoje občane. Če pa Vam samim ni moč, v okom priti kaki nerednosti ali celó hudodelstvom, pokličite na pomoč cesarske okrajne gosposke, in to o pravem času.

Delajte tedaj po vsi svoji moči na to, da kraljuje povsod lepa sloga med vsemi kranjskimi prebivalci, naj nosijo gosposko ali kmečko suknjo!" —

— V poslednji seji je deželni odbor, v kterem je bil tudi dr. Toman pričujoč, po živahni debati z večino glasov sklenil, da se, gledé na „spomenico" ljubljanskega mestnega zbora, ktera se zvira celó v deželnih razmerah, c. kr. ministerstvu pošlje spomenica deželnega odbora, ktera mu razloží pravi stan na Kranjskem in svetuje, kaj naj vlada storí, da prestane razprtje in se povrne vsacemu rodoljubu zaželjena sprava. — V isti seji je bilo med druzimi rečmi tudi sklenjeno, da se pravilno dovršena volitev dr. Zarnika za deželnega poslanca predlaga deželnemu zboru v potrjenje. — Odpoved poslanstva g. Fid. Trpinca, ki je bil poslanec okraja ljubljanskega in vrhniškega v deželnem zboru, je bila v tej seji deželnemu odboru naznanjena. Kdaj bode nova volitev, odvisí od odločbe ministerske.

— *(Glavni odbor družbe kmetijske)* je imel v nedeljo veliko sejo pod predsedstvom dr. Coste, v kteri je bil iz dežele pričujoč tudi vitez Gutmansthal. Tajnik dr. Jan. Bleiweis je med drugim odboru naznanil, da je sl. ministerstvo kmetijstva za to leto poslalo 5000 gold. v povzdigo živinoreje in sicer za premije 2200 gold., za nakupovanje dobrih bikov pa 2800 gld. Odbor je sklenil srčno zahvalo blagemu ministru in da se kmalu kupijo biki in gospodarjem na kmete dajo. Presvitli cesar je iz lastnega denarja kupljenih Hartingerjevih kmetijskih tabelj blagovolil 30 tacih kranjskim ljudskim šolam podariti; odbor kmetijske družbe je pritrdil predlogu, v kterem c. k. deželna vlada nasvetuje, kterim šolam naj se dadó. C. kr. deželna vlada je naznanila odboru, da ga bode, kader se oglasé ljudski učitelji, ki želijo letošnjo jesen na Dunaj v kmetijsko šolo iti, za svèt prašala, kteri učitelji naj se v ta namen pošljejo na Dunaj. — Dr. Jan. Ahačič poroča o postavi dalmatinskega deželnega zbora zarad občinskih posestev in oskrbovanja občinskih gozdov. Enoglasen je bil sklep, da ta postava ni za našo deželo, in da se c. k. vlada prosi, naj kmalu reši postavo zarad razdelitve sopašnikov, ktere dežela željno pričakuje. — Vitez Gutmansthal poroča o svilorejni poskušalnici goriški, ktero je unidan obiskal; velike hvale je vredna. Sprejeti so bili potem predlogi, da se prosi g. Schollmajer, oskrbnik družbenega vrta, da gré v Gorico poizvedit, kako se z mikroškopom preiskujejo metulji in črviči svilni, in se potem take preiskave delajo pri nas na vrtu družbe kmetijske, kjer tudi se izrejajo svilni črviči; za ta čas naj se od deželnega odbora na pósodo izprosi mikroškop; — za poddružnice, kjer imajo svilne črviče, naj se naročí časnik goriške poskušalnice; — iz državne subvencije naj se kupi 10 kartonov zdravega semena. — Dr. Costa poroča o postavi za vodne pravice; predlogi njegovi so bili vsi sprejeti. — Deželni vladi je odbor odgovoril, naj se dovolijo sejmi v Logu in Horjulu. — Ker je po novih razmerah kmetijske družbe sila veliko pisanja v odboru, je bilo enoglasno sklenjeno, da se začasno najame pisar za 20 gold. na mesec proti temu, da se občnemu zboru ta začasni sklep predloží v potrjenje. — Za namestnika kmetijske družbe pri poskušnjah mašin v ogerskem Starem gradu, ktere žito kosijo, je bil naš rojak gosp. Rih. Dolenec izvoljen.

— V soboto se je na poklic ministerstva gospod c. k. deželni predsednik Conrad pl. Eybesfeld podal na Dunaj. — Kakor „Tagblatt" pripoveduje, sta se mestni župan dr. Suppan in mestni odbornik dr. Pfefferer tudi podala na Dunaj. Čemu?

— *(Na mnoga vprašanja zarad železnice naše gorenske)* moremo danes le to odgovoriti, da železnica se bode gotovo kmalu zidati začela, da pa še danes pot ni do dobrega odločena, kje bo šla, kajti prvemu načrtu, o kterem smo mislili, da je popolnoma gotov, ker je bil podlaga obravnave in sklepa državnega zbora, se nenadoma stavi nasproti zdaj drugačen načrt. V pondeljek se je, kakor slišimo, za ogled cele železnične ceste na pot podala politično-strategična komisija, ki bode pretehtala novi načrt. Zanašamo se na zreli prevdarek vseh okoliščin in mnogostranskih želj, da bode komisija se za to odločila, kar tirja korist velike večine gorenske straní. — Danes z veseljem slišimo, da ostane pri prvi, pravi poti.

— V Kranjsko goro pride za okrajnega zdravnika kirurga g. Karol Peternel, bivši sekundarij v ljubljanski deželni bolnišnici.

— Rekrutba bode letos od srede avgusta (vélikega srpana) do konca septembra (kimovca). Priprave za-njo se imajo brž začeti. Jemali se bojo letos rekruti leta 1849., 1848. in 1847. rojeni. Kdor misli, da ima začasno oproščen biti vojaščine, se mora zato brž oglasiti pri svoji okrajni gospôski.

— *(Domače pa vendar tudi očitno čestitanje.)* Nekteri čestitelji in prijatelji blazega vrednika „Zg. Danice", veseli njegovega že omenjenega poslavljenja, so napravili si zabavo, da so v prijateljski družbi novega Monsignora L. Jerana nenadoma kinčili s primernim duhovskim ovratnikom violične barve. Nočemo omenjati prisrčnih zdravic, ki so se glasile o tej priliki okinčenemu Monsignoru na zdravje, v imenu posamesnih in slovenske duhovščine sploh, ki je, kakor vemo gotovo, sprejelo radostno to poslavljenje, — sv. Očetu Piju IX., ki naj bi bili „vates", da bode to prva stopnja k še primernejšemu povišanju itd. itd.; namesti njih naj priobčimo pesmico, ktero so izročili ljubljanski gg. bogoslovci v posebno počeščenje

prečestitemu gospodu

Monsignoru L. Jeranu.

Junak na polju dušnem bije
Za vero in za narod boj,
Na prsih mu „Danica" sije,
Pred njo se vmika vražni roj.

Drží se krepko, se ne gane,
Stojí navalom trdno v bran;
Močí iz Néba so mu dane
Tako se trudi noč in dan.

Kar pokne glas na Vatikanu
Ki, varh sveta, to čuje vest.
„Proslava, blagor mu, ki brani
Narodu vero, sin mi zvest."

In na perotah urnih begne
Na tla slovenska le-ta glas,
Ter vsacemu do serca segne
Kar Cerkvi in Vam je vdanih nas.

Zatoraj družba naša vdana
Vam kliče danes vsa na glas:
„Bog živi dolgo še Jerana,
K' borí z „Danico" se za nas!"

— *(Spomenica ljubljanskega mestnega odbora).* Kaj čudno „spomenico" je sklenil 1. t. m. mestni odbor ljub-

ljanski o dogodbah na Jančjem in v Vevčah in poslal do ministerstev za notranje reči, za pravosodje, nauk in za deželno bran.

V tej spomenici mestni očetje ljubljanski po pravem pomenu ne zahtevajo nič manj, kakor to, da bi se dele vse prižnice, vse šole, vsi slovenski časniki, vsa narodna društva in cela kranjska dežela pod stražo; da bi se deželna vlada dala kakemu generalu v roke, da bi se narodni učitelji odstranili, sodnijski uradniki, ki ne zatožijo in ne zgrabijo vsacega človeka in časniku, ki kaj nemškutarjem neprijetnega zine, premestijo, z eno besedo naj se tako naredí, da na celi slovenski zemlji nihče ne bo mogel za slovenstvo ne pisati, ne čutiti, celó misliti ne. Čeravno mestni odbor vedeti mora, da ni zastopnik dežele in da ga še celó mestna večina ni izvolila, vendar hoče strahovati vso deželo in v tem še presega laški odbor tržaški, ki saj le strahuje okolico slovensko. Le potem, trdijo mestni očetje, bo sčasoma mogoče, da bo peščica ljubljanskih nemškutarčkov mirno spančkala.

Ta cela spomenica po našem presodku ni druzega, ko posnetek iz Tagblattovih vvodnih člankov, zato se tudi lahko ugane, kdo je nje dušni oče in pisalec. Najtrdneji dokaz temu je to, da se spomenica služi ravno tistega orožja, kakor „Tagblatt“, to je: laži in opravljanja.

Pa da ne poreče kdo, da mestnim očetom krivico delamo, naj povemo nekoliko za pokušnjo, s kakimi čenčami in zvijačami so šli pred ministre.

„Tako daleč smo že, pravijo, da kmetje železnico napadajo. Na taborih se je iznašla psovka „nemškutar“, da se ljubljanski liberalci ž njo psujejo; dijaki se vseh napadov vdeležujejo, tako na Ježici in spet zdaj na Jančjem. Tabor je kriv napada na Jančjem. Gibanje med ljudstvom 23. maja t. l. v Vevčah in v Ljubljani je bilo že celó socialistično.“ Tako trdijo mestni očetje ministrom.

Oglejmo si zdaj te čenče enmalo bolj na tanko.

Strašni kmetiški napad na železnico, kakor smo za gotovo izvedeli, ni druzega, da je oni dan bedast pastir tam nekje pri Borovnici en kamen vrgel po kravi, da bi jo odpodil od železnice, al po naključji je padel kamen, ko je ravno vlak memo šel, na en voz. To je vse, kar se je zgodilo in zato morajo kmetje trpeti!

Kdo je besedo „nemškutar“ iznajdel, mi sicer ne vemo. Al g. Dežman in morebiti še kdo drug se bo gotovo spominjal, da so bile že 1848. leta pri nekem ljubljanskem nožarju sablje izložene z napisom: „Udri nemškutarja.“ Gotovo se bo gosp. Dežman tudi še spominjal Koseskega pesmi: „Ti tujcu nemarno si svoje prodal; — pod mizo njegovo boš trohice bral, — podnožnica, votli nemškutar“. Sej je prišla že v tistem časniku, v kterem beremo navdušeno Dežmanovo pesem: „Še **Slovenija** ni zgubljena“ in njegov panslavistični govor: „Slava Slavjanom“. To je pa bilo že 1848. leta, ko ni bilo še nič od taborov slišati, in že je Dežman sam stvaril Slovenijo in jej prerok bil, da „ni zgubljena“! Ne tabori tedaj, nego Dežman je prvi dražil nemškutarje s Slovenijo!

Gola laž je, da se je kteri dijak napadov na turnarje udeležil. Ali niso bili zastran Ježiške praske obdolženi dijaki popolnoma za nedolžne spoznani? In kako da g. mestni župan dr. Suppan, ki je bil vendar eden izmed zagovornikov obtoženih v tej pravdi, tega več ne vé? Zdaj zavolj Jančega sta sicer res „Tagblatt“ in „Laibacherica“ po svetu trosila, da je pismo dijakovo iz Ljubljane kmete šuntalo in da to pismo je bilo narekovano od nekega narodnega voditelja. Al vse to ni druzega ko nesramna, gola laž od konca do kraja.

Da tabor ni kriv dogodbe na Jančjem, smo že zadnjič povedali. Radovedni smo pa, kaj bi mestni očetje odgovorili, ko bi jih ministerstvo prašalo, kaj je bilo pa krivo veliko veče in huje praske na Ježici, ker do takrat še ni nikjer nobenega tabora bilo?

Čisto nerazumljivo nam je pa, zakaj imenujejo mestni očetje gibanje na Vevčem in v Ljubljani celó socialistično. Ali morebiti zato, ker se je mirno in neoboroženo ljudstvo napadlo z orožjem? Ali morebiti zato, ker so se ljudje zgledovali in se vsi prek jezili, ko so turnarji, oficirji in žandarji, z kompanijami soldatov obstraženi, ubitega Rode-ta s hrumom in turško muziko kot trofejo v mesto peljali? Če so mestni očetje kaj druzega opazili, naj povedó!

Glavni vzrok vsega hudega na Kranjskem, pravijo mestni očetje, so pa duhovni. Ti ne poznajo svojega poklica. Namesti da bi ljudí učili ljubezni in krščanske potrpežljivosti, delajo temu ravno nasproti. Blodijo ljudém zdravo pamet in vernost, zakrivajo puntarsko ravnanje s svojo duhovno oblastjo. Zatoraj ven ž njimi iz šole; pod stražo prižnice!

Šole še niso ločene od cerkve, da bi se v okom prišlo škodljivemu duhovskemu upljivu, one so popolnoma demoralizirane, pravijo dalje, discipline ni več; dijaki razgrajajo po ulicah s sovražnim vpitjem in pijančujejo v trdo noč. Toraj vodstvo v ostre roke! Proč z učitelji, ki jih učé narodnega fanatizma! —

Tako so govorili nemški mestni očetje v „spomenici“, kteri poročevalec je bil odbornik Pirker. Gotovo bi se bilo vsacemu druzemu bolj pristovalo poročevalcu biti kakor Pirkerju! Koliko ukaželjnosti njega vodi, to najbolj on sam vé, saj si lahko pokliče v spomin ali pa dr. Kluna vpraša, kako se mu je na Dunaji godilo anno —; mi tudi zastonj iščemo v programih realkinih njegovih visokoučenih sestavkov.

Marsikaj nerodnega smo že slišali in brali; ali tako krivičnega, brezvestnega in nesramnega opravljanja še nikjer.

Ali je mogoče, da se sme zdaj, ko se trdi, da je Avstrija pravna država (Rechtsstaat), ves duhovski stan, narodni možje, vse učiteljstvo tako brezobzirno grdo očitno napadati! Kaj si mora ministerstvo, kaj drugi svet o naši deželi misliti!

To je tedaj pravičnost in poštenje tiste ljubljanske koterije, ki se usti, da nam kulturo prinese. Lepa hvala! Nemogoče se nam zdi, da bi duhovščina molčala o takem psovanji pred svetom! Nemogoče, da bi vodstva šolska brez protesta pogoltnila take napade.

Na vlado se jezé mestni očetje, da je takrat, ko se je v deželnem zboru delala postava o ravnopravnosti slovenskega jezika v šolah in uradnijah, rekla, da imamo pravico to zahtevati; da ona dopušča na taborih o združenju vseh Slovencev govoriti. Ona naj nam enkrat naravnost reče, da je vse naše napenjanje zastonj, da ne dobimo nič.

Al v tistem hipu, ko mestni očetje to od vlade zahtevajo, trdijo ob enem, da nočejo od vlade nič druzega, kot samo to, da se naj postava ostro spolnuje. Prav Dežmanova logika!

Radi verjamemo, kar trdi spomenica, da misli, v nji izrečene, niso sad sedanjega burnega hipa, ampak dobro preudarjene. Radi verjamemo. Sej je to „Tagblattov“ program, za kterega že dolgo govorí in piše. Zatrite narodne zastopnike, narodno duhovščino, narodne učitelje in časnike; zatrite v mladini vsako narodno iskrico; odstavite narodne uradnike itd,; dajte nam potlej kmeta v naše pesti — pa bo po slovenstvu kmalu trava rastla! To hočejo spomeničarji! Da bi le tako tudi šlo! Ali malo prepozno ste prišli. Kar Metternich

in Bach v drugem času in z drugimi sredstvi nista mogla, to si upate, vi pritlikovci!

Samo v eni reči se to pot z mestnim odborom popolnoma vjemamo, namreč, da naj se povsod na tanko postave spolnujejo. To je tudi naša misel, tem bolj, ker mi Slovenci druzega ne zahtevamo, ko pravice, ki so nam po svetlem cesarju in po ustavi zagotovljene.

Zatoraj zahtevamo, naj se slovenskemu narodu pravice, ki mu gredo zastran jezika po čl. 19. državljanskih osnovnih pravic, brez obotavljanja uresničijo; naj kazenske postave varujejo tudi nas pred tistimi, ki nas, našo deželo, naše ljudstvo, našo duhovščino, naše učitelje, našo mladino po vseh časnikih napadajo, obrekujejo, zasramujejo in grdé. Naj se vlada ne ozira le na to, kar je peščici ljubljanskih „Tagblattovcev" všeč, ampak naj po pravi parlamentarni šegi gleda na to, kar po svojih poslancih zahteva slovensko ljudstvo, ki je prava večina. To je prava in edina pot, da se dežela spet pomiri, da se strasti poležejo, in da bo enkrat konec dolgi razprtiji, ki deželi in državi po nepotrebnem toliko dobrih močí požre.

— Včerajšni „Triglav" je od besede do besede prinesel pritožno pismo, ktero je županija borovniška poslala c. k. deželni vladi zoper nesramno laž, ki jo je une dni „Tagblatt" raznesel po svetu, da so zbrani kmetje napadli vozovlak na železnici v Borovnici, ter je prosila vlado, naj ostro zavrne lažnjivca, ki se predrzne pred svetom grditi poštenje cele soseske. Še rakovnači so imeli več spoštovanja do tujega blaga, kakor ga „Tagblattovi" pisači imajo do dobrega imena svojega bližnega.

— V nedeljo ponoči so trije ponočnjaki v Št. Peterskem predmestji silovito napadli nekega oficirja domačega polka. Ni nam sicer znano, kako in kaj je bilo, al bodi-si kar koli: vsaka razuzdanost na ulicah je na sramoto mestu, ki se tudi s pijanostjo zagovarjati ne more.

— *(Poberki iz časnikov.)* O dogodbi 23. maja v okolici ljubljanski tudi češki časniki mnogo pišejo. Noben časnik ne zagovarja, kar se je godilo, al vsak pri dogodbah na Českem kakor na Kranjskem praša: od kod vse to? in daje naposled svete, kaj naj storí vlada, da bode konec razdraženosti narodni, ki se je začela leta 1848. in je še dandanes ni konec, ker vsi narodi niso v popolnem vžitku po postavah jim zagotovljenih narodnih pravic. „Národni listy" v absolutizmu, ki je pred 1848. letom vladal v Avstriji, iščejo početnika še današnjih razprtij narodnih. „Absolutizem — pišejo — je med avstrijskimi nemci odgojil najprevzetnejših, najošabnejših značajev, kakoršni so se za svojega časa med huni in mongoli nahajali in se nahajajo za sedanjega časa med zamorci. Dôbo absolutistično poznamo mi starejši iz lastne skušnje. Pravice narodove niso veljale celó nič, razun gospodstva narodnosti nemške. Gorjé je bilo národnim možém oni čas! Še dobro je bilo za-nje, ako so se šteli le med norce, navadno pa so jih imeli za prekucneže in velike izdajnike, nad kterimi se je smel vsak klatež znesti brez kazni, če je le bil nemec ali nemškutar. Tako so stale za čas absolutizma reči, ki se morejo primerjati razmeram turškim. In te absolutistične dôbe ostanki se še zdaj kažejo; saj so nekteri avstrijski nemci sami tako odkritosrčni, da v javnih zborih pravijo: „če mi nemci ne smemo gospodovati v Avstriji, ne maramo več za-njo." Tako je govoril v deželnem zboru štajarskem predsednik državnega zbora dunajskega! Kakor so besede, tako so tudi djanja, kadar gré za to, da bi djansko obveljala ravnopravnost Slovanom, ktere v „principu" toliko imajo, da jim preseda. Naj vlada dunajska ne misli, da obsedni in izjemni stan zdaj na Českem zdaj na Slovenskem pomiri ljudstva. Le pravica vsem je oljka stanovitnega mirú. Ljudí, ki hočejo gospodovati tam, kjer jim gospodstvo ne pristaja, naj zavrača k redu, k postavi; narodom pa, kterim je absolutizem, z germanizacijo oženjen, vzel pravice njihovega jezika v javnem življenji, naj povrne vse, kar jim je nekdaj vzeto bilo; vse narode naj z enako pravico brani! Dokler tega ni, vso drugo nič ne opravi." — Te dni je prinesel ljublj. „Tagblatt" vvodni članek z napisom „huda vest". V njem razklada z ohlapnimi frazami, da národni časniki, če mirno pišejo, to mirnost le hlinijo; in če jezno pišejo, je to spet le iz strahú pred Damoklejevim mečem kazenske preiskave. Tedaj, sklepa on, mirnost kakor jeza narodnih časnikov skriva le hudo vest. Ni mogoče se boriti s pametjo „Tagblattovo", kteremu čisto nasprotne prikazni — mirnost in jeza — to isto pomenite; to potrjuje tudi ta njegov sestavek, kajti komur Bog ni dal zdravega razsodka, človek mu ga ne more dati. Kar pa se „Tagbl." „hude vestí" tiče, je gotovo to, da se ona nahaja le pri tistih, ki se ne vedó drugače pomagati, kakor z lažjo in natolcevanjem; drugim tacega orožja doslej ni bilo treba, ker so še zmirom pošteno izhajali z resnico in bodo tudi zanaprej in zmirom, dokler resnica na svetu veljá.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

4. dne prihodnjega meseca se začne zborovanje delegacij (avstrijske in ogerske) na Dunaji; sklepalo se bode samo v skupnih denarnih zadevah, koliko plačamo mi, koliko Ogri za vojaščino in druge skupne stroške. — Ogerski zbor je po besedovanji brez konca in kraja dognal vladi všečno adreso z 255 glasovi proti 145. — V časniku „Dipl. Woch." stavlja grof Bethlen do državnega ministerstva vojaštva vprašanje: kako je to, da v cislajtanske dežele kakor na Česko in Kranjsko pošilja ogerske huzarje mirit ondašnje homatije? To ne more magjarskemu narodu po volji biti. — Škofa v Lincu, ker ni hotel z lepo iti pred sodnijo, je mestna policija 5. dan t. m. v kočiji s silo tje tirala. Ker sodniji ni hotel odgovora dati, je bil čez pol ure izpuščen. Ali bode to res dobro za Avstrijo? — Deželni glavar Galicije knez Sapieha se je za gotovo odpovedal svojemu opravilstvu; tudi 9 deželnih poslancev je že dozdaj odstopilo. — „Nar. List" svetuje, naj se vsi rodoljubi v Dalmaciji zberó v veliki tabor in v tem taboru naj se odloči, da se v vseh okrajih dalmatinskih napravljajo mali tabori. Dalmatinci hočejo posnemati Čehe in Slovence. — Tabora omladine česke na Zvicinu 6. dne t. m. se je udeležilo 20.000 oseb; resolucija o zgodovinskem pravu českem je bila soglasno sprejeta. — Dunajski časniki pripovedujejo, da se novih srebernih desetic in dvajsetic čedalje manj vidi, čeravno je bilo izdanih za 12 milijonov. Kam zginejo, ne vejo povedati, to pa je gotovo, da jih skor nič ni, in da so cesarske blagajnice spet začele izdajati papirnate desetice.

Žitna cena

v Kranji 7. junija 1869.

Vagán pšenice 4 fl. 45. — rží 3 fl. —. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 15. — soršice 3 fl. 56. — ajde 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 50. — krompirja — fl. —. — fižola 3 fl. 20.

Kursi na Dunaji 8. junija.

5% metaliki 62 fl. 55 kr.	Ažijo srebra 122 fl. — kr.
Narodno posojilo 70 fl. 70 kr.	Cekini 5 fl. 87 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.